

Rödl & Partner

Echo

Data: 10.03.2021

Dotyczy: [Rzeczpospolita](#)

W PANDEMII UMOWY CYWILNOPRAWNE JESZCZE BARDZIEJ POPULARNE

Ryzyko kolejnych lockdownów powoduje, że przedsiębiorcy często decydują się zawierać umowy zlecenia czy dzieła. W razie braku świadczenia pracy osobom tym nie muszą wypłacać wynagrodzenia. Umowy zlecenia pozwalają obecnie uniknąć płacenia składek czy uzyskać wsparcie z budżetu państwa.

Co do zasady zleceniobiorcy podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. Umowa zlecenie zachęca jednak możliwością zwolnienia z opłacania składek w przypadku zbiegu tytułów do ubezpieczenia, co dla zleceniodawcy oznacza niższe koszty zatrudnienia.

Z końcem 2020 r. Polskę obiegła informacja o planowanym przez rząd oskładkowaniu wszystkich zleceń z początkiem 2021 r. Finalnie projekt nie wszedł w życie, ale nie oznacza to, że odstąpiono od prac nad tym pomysłem.

Minimalna stawka godzinowa wynagrodzenia dla zleceniobiorców lub świadczących usługi wynosi w tym roku 18,30 zł brutto. Wprowadzone zmiany w zasadach oskładkowania wszystkich umów zleceń oznaczać jednak będzie pochłonięcie podwyżki minimalnej stawki w 2022 r.

Ustawa z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn. DzU z 2020 r., poz. 266 ze zm.) przewiduje niewielki wachlarz zwolnień z opłacania składek na ubezpieczenia społeczne z tytułu umowy zlecenia. Po wejściu w życie planowanych zmian każde zlecenie ma podlegać składkom społecznym, bez względu na inne tytuły do ubezpieczeń i niezależnie od wysokości wynagrodzenia. Reżim składkowy pominię tylko uczniów i studentów do ukończenia 26. roku życia. Pracodawca zostanie obciążony wyższymi kosztami wynagrodzeń zleceniobiorców, a zleceniobiorcy otrzymają niższe wynagrodzenie.

BRANŻOWA ULGA

Od 1 stycznia 2021 r. na mocy ustawy o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych chorób zakaźnych (DzU z 2020 r., poz. 2255 ze zm.; dalej: tarcza antykryzysowa 6.0) osoby wykonujące umowy zlecenia, umowy agencyjne bądź inne umowy zawarte w katalogu umów o świadczenie usług mogą złożyć wniosek do ZUS o zwolnienie zleceniodawcy z obowiązku opłacania składek na ubezpieczenia społeczne. Zmiana nie dotyczy jednak każdego zleceniobiorcy bądź usługodawcy. Z tego zwolnienia może skorzystać tylko wąski katalog podmiotów. ZUS podaje następujące przesłanki prawa do ulgi:

- umowa zlecenia (umowa agencyjna, inna umowa o świadczenie usług) musi być zawarta pomiędzy 1 stycznia a 31 marca 2021 r.,
- przedmiot tej umowy musi być bezpośrednio związany z działalnością lub usługą określoną w tarczy antykryzysowej 6.0,

- umowa zlecenia ma być jedynym tytułem do ubezpieczeń społecznych zleceniobiorcy,

- łączny przychód z umów na rzecz wszystkich zleceniodawców w miesiącu poprzedzającym miesiąc złożenia wniosku do ZUS nie może przekraczać przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia z poprzedniego kwartału (przeciętne miesięczne wynagrodzenie w IV kwartale 2020 r. wyniosło 5655,43 zł).

Termin złożenia wniosku o zwolnienie ze składek (druk RZN) w ZUS wynosi 7 dni od dnia zawarcia umowy. Może on dotyczyć wyłącznie składek należnych za okres od 1 stycznia do 30 kwietnia 2021 r.

Wniosek można złożyć drogą tradycyjną lub poprzez Platformę Usług Elektronicznych ZUS.

ŚWIADCZENIE POSTOJOWE

Zleceniobiorcy mogą również starać się w ZUS o świadczenie postojowe.

O „zwykłe” świadczenie postojowe (przysługujące maksymalnie trzy razy) może się ubiegać każda osoba, która zawarła umowę cywilnoprawną, jeśli ta nie doszła do skutku lub nastąpiło ograniczenie jej wykonywania w związku z przestojem w prowadzeniu działalności w następstwie COVID-19.

Jednorazowe dodatkowe świadczenie postojowe przysługuje natomiast osobom wykonującym umowy cywilnoprawne dla wskazanego na stronie ZUS katalogu podmiotów. Są to m.in. osoby wykonujące działalność twórczą w zakresie sztuk plastycznych, literatury, muzyki, twórczości audialnej, utworów audio-wizualnych, teatru, kostiumografii, scenografii, reżyserii, choreografii, lutnictwa artystycznego i sztuki ludowej, działalności artystycznej w dziedzinie sztuki aktorskiej, estradowej, tanecznej i cyrkowej oraz w dziedzinie dyrygentury, wokalistyki i instrumentalistyki, działalności technicznej wspomagającej produkcję audiowizualną lub produkcję i wystawianie wydarzeń artystycznych, a także usług w zakresie architektury, architektury wnętrz, architektury krajobrazu oraz usług w zakresie architektury świadczonych przez osoby nieposiadające uprawnień budowlanych czy usług świadczonych na rzecz muzeów w zakresie form edukacji pozaszkolnych lub przez przewodników muzeów.

Zainteresowany powinien złożyć do ZUS stosowny wniosek nie później niż w ciągu trzech miesięcy od miesiąca, w którym zostanie zniesiony stan epidemii. Wniosek można złożyć wyłącznie drogą elektroniczną przez PUE.

Wniosek o „zwykłe” świadczenie postojowe może złożyć zarówno zleceniodawca (druk RSP-C), jak i zleceniobiorca (druk RSP-CZ). To świadczenie wykonawca może otrzymać jeszcze dwa razy, jeśli oświadczy we wniosku, że jego sytuacja materialna nie uległa zmianie (druk RSP-CK).

Wniosek o jednorazowe dodatkowe świadczenie postojowe dla osób wykonujących umowy cywilnoprawne (druk RSP-CD6) zainteresowany składa we własnym imieniu.

Maksymalna kwota dofinansowania wynosi 2080 zł. Jeżeli jednak suma przychodów z zawartych umów

w miesiącu poprzedzającym miesiąc złożenia wniosku wynosi do 1299,99 zł, wnioskodawca otrzyma pomoc w wysokości sumy wynagrodzeń.

REJESTR DZIEŁ

W przypadku umów o dzieło rewolucyjne zmiany rozpoczęły się 1 stycznia 2021 r., gdy w życie wszedł art. 36 ust. 17 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Przepis ten wprowadził konieczność informowania ZUS o zawarciu każdej umowy o dzieło przez płatnika składek lub osobę

fizyczną. Zgłoszenie należy złożyć poprzez ZUS PUE w terminie 7 dni od dnia zawarcia umowy o dzieło na druku RUD, podając w nim personalia zamawiającego i wykonawcy, datę zawarcia umowy, rozpoczęcia wykonywania i zakończenia dzieła, a także przedmiot umowy.

Obowiązek zgłoszenia nie obejmuje trzech sytuacji:

- gdy pracodawca zawiera umowę o dzieło z własnym pracownikiem zatrudnionym na umowę o pracę (taka umowa objęta jest oskładkowaniem jak przychód z umowy o pracę),
- gdy pracownik wykonuje umowę o dzieło na rzecz własnego pracodawcy, choć zawarł ją z innym podmiotem (również taka umowa jest objęta rygorem składowym na podstawie art. 8 ust. 2a ustawy),
- gdy umowa o dzieło została zawarta z osobą prowadzącą działalność gospodarczą w celu wykonania przez nią usługi wchodzącej w zakres tej działalności.

Zgłoszenie umowy o dzieło do ewidencji ZUS nie stanowi przy tym jednocześnie zgłoszenia wykonawcy do ubezpieczeń społecznych ani zdrowotnego.

ŹRÓDŁO FINANSOWANIA

Wielokrotnie w literaturze przedmiotu podkreślano, że zasada równego traktowania ubezpieczonych, będąca podstawą do oceny, czy przepisy ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie prowadzą do dyskryminowania lub uprzywilejowania jednej grupy ubezpieczonych, pozwala wskazać, iż wśród ubezpieczonych są grupy uprzywilejowane, do których należą właśnie zleceniobiorcy. Obecnie świadczenia wypłacane przez ZUS są w większości finansowane przez osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy, który objęty jest reżimem składowym. Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 16 listopada 2010 r. (P 86/08) słusznie wskazał, że globalna kwota zasiłków nad wpływami ze składek w grupie ubezpieczonych dobrowolnie prowadzi do konieczności sięgania m.in. po środki zgromadzone ze składek ubezpieczonych obowiązkowo.

Należy podkreślić, iż w grupie ubezpieczonych dobrowolnie w zakresie ubezpieczenia chorobowego, poza prowadzącymi działalność gospodarczą, są osoby wykonujące pracę na podstawie umowy agencyjnej, umowy zlecenia albo innej umowy o świadczenie usług czy osoby wykonujące pracę nakładczą.

Zgodnie art. 6 ustawy systemowej obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają, z zastrzeżeniem art. 8 i 9, osoby fizyczne, które na obszarze Polski są m.in. pracownikami, osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność gospodarczą, osobami pobierającymi stypendia sportowe, bezrobotnymi, członkami rad nadzorczych, osobami przebywającymi na urloпах wychowawczych lub pobierającymi zasiłek macierzyński i zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego. W tej grupie są zatem osoby, które mają tytuł do ubezpieczeń, choć nie wykonują działalności zarobkowej.

Mając na uwadze powyższe, z jednej strony wydają się być zasadne plany rządu potwierdzone przez sekretarza stanu w Ministerstwie Rodziny i Polityki Społecznej – Stanisława Szwedę, wskazujące, iż od 1 stycznia 2022 r. wszystkie umowy zlecenia zostaną oskładkowane. Jednak czy wprowadzenie tych zmian w dobie pandemii, w dobie upadających działalności gospodarczych, gdzie w większości zamykanych branż dominującą formą zatrudnienia były umowy zlecenia, zwłaszcza w branży gastronomicznej, jest słuszne? Stawka wynagrodzenia godzinowego została określona na poziomie minimalnej stawki godzinowej również dla umów zleceń. W przypadku oskładkowania wszystkich umów zawieranych ze zleceniobiorcami, zleceniodawcy poniosą nie tylko koszty wzrostu minimalnego wynagrodzenia za pracę, ale i koszty ubezpieczeń społecznych.

ZBIEG TYTUŁÓW

Zawarcie kilku umów o pracę wywołuje obowiązek ubezpieczeń społecznych z każdego stosunku pracy. W przypadku umów zlecenia dotyczy to tylko pierwszej z umów – o ile przysługuje z jej tytułu wynagrodzenie nie niższe niż minimalne wynagrodzenie za pracę (obecnie 2800 zł). W takim przypadku zleceniobiorca powinien złożyć kolejnym zleceniodawcom oświadczenie, że obowiązek składkowy został spełniony z tytułu wcześniej zawartej umowy. Jeśli jednak ZUS wykaże, że w tym okresie zleceniobiorca faktycznie nie miał opłacanych składek na ubezpieczenia społeczne co najmniej od minimalnego wynagrodzenia za pracę, to zleceniodawca będzie musiał opłacić składki społeczne zarówno w części finansowanej przez ubezpieczonego, jak i płatnika składek. Aby odzyskać składki należne od ubezpieczonego, musi wystąpić z powództwem cywilnym, chyba że ubezpieczony zwróci je dobrowolnie (co należy do rzadkości).

Ewa Mróz jest specjalistą ds. kadr i płac w [gliwickim oddziale Rödl & Partner](#)

Alicja Koszela jest asystentką ds. księgowości płacowej w [gliwickim oddziale Rödl & Partner](#)

PLANOWANE ZMIANY

W dobie starzejącego się społeczeństwa zasadne wydaje się objęcie reżimem ubezpieczeniowym w zakresie ubezpieczeń społecznych wszystkich zleceń, tak jak w przypadku umów o pracę. W ten sposób świadczeń z ZUS nie finansowałaby tylko jedna grupa ubezpieczonych z opłacanych składek emerytalnych i rentowych. Pewne wątpliwości w projektowanych przepisach budzi jednak zamiar oskładkowania emerytów i rencistów prowadzących działalność gospodarczą zwolnionych systemowo z obowiązkowych składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe. Konsekwencją wprowadzanych zmian może być rezygnacja z prowadzonej działalności ze względu na wysokość kosztów ubezpieczeń społecznych w przypadku emerytów i rencistów wykonujących działalność w zakresie wolnych zawodów, twórców, artystów czy wspólników spółek jawnych, komandytowych i partnerskich. Nie można pominąć i tak już nierównego prawa w zakresie wyłączenia z prawa do zasiłku chorobowego po ustaniu tytułu ubezpieczenia pracujących emerytów i rencistów. Osoby te, podobnie jak pracownicy, są objęte obowiązkowym ubezpieczeniem chorobowym wynikającym ze stosunku pracy, zatem powinno im przysługiwać prawo do świadczeń z tego ubezpieczenia po ustaniu zatrudnienia. Należałoby się zastanowić nad dobrowolnością objęcia tej grupy ubezpieczeniem chorobowym, jak w przypadku zleceniobiorców czy osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą. Świadomie godziłyby się one na brak takiego świadczenia po zakończeniu stosunku pracy wraz z ustaniem tytułu ubezpieczenia chorobowego, mimo opłacanej składki, jednak dobrowolnie.